

60-90-х років в Україні : монографія. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.

2. Качуровський І. Строфіка : підручник Київ : Либідь, 1994. 272 с.

3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.

4. Неділько В. Дмитро Павличко // Українське слово : Хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ століття : У 4 кн. Київ : Рось, 1994. Кн. 3. С. 170–177.

5. Павличко Д. Твори : в 3 т. / Автор передмови В. Моренець. Київ : Дніпро, 1989. Т. 1. 501 с.

6. Соловей Е. Українська філософська лірика Київ : Юніверс, 1999. 368 с.

7. Таран Л. Енергія пошуку. Київ : Радянський письменник, 1988. 248 с.

8. Якубовська М. Вінок сонетів в українській поезії. Генезис та історія розвитку : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Одеса, 2002. 16 с.

Івацко Мар'яна – студентка 2 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія другої половини ХХ століття.

Юлія Майданюк

Наук. керівник – к. філол. н., ст. викл. Зелененька І. А.

ТОТАЛІТАРНИЙ ПРЕСИНГ І ФІЛОСОФІЯ СВОБОДИ В ПОЕЗІЇ ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Поезію Дмитра Павличка «В кабінеті Леніна» досі називають твором про діалектику народного, національного

й полікультурного, інтернаціонального, тут можемо окреслити амплітуду поглядів від М. Жулинського, В. Моренця до Елеонори Соловей, Ірини Зелененької. А далі, маємо на увазі, після «Гранослова», письменник інвективами («Страх», «Манекени» та ін.) втрутився в коло морально-етичних проблем своєї доби, ставши речником демократії і правди. «Бажаючи дійти суті творчості Дмитра Павличка, ми б відкрили в ній думку про цілковиту офіру слова в ім'я найвищих цінностей – правди, добра і краси. Буде це також усвідомлення доконечності праці, зусилля, мозольного труда, розуміння потреби поєднання в поетичному слові тверде «раціо» та пластичне «емоціо» [2, с. 7].

У поезії «*Navigare necesse est!*» Дмитро Павличко продовжив ідею, яку висловила Леся Українка в «*Contra spem spero*», І. Франко – у «*Semper tigo*», як вважав М. Жулинський [1, с. 8]. Громадянську наснаженість віршів Дмитра Павличка не затінила дещо електрична, гуцульська, різнопланова натура автора, він пристрасно шукав людську сутність у всьому. Так звана трибунність письменника вирізняється від ораторства, трибунність стала способом приховати справжнє життєвідчуття від тоталітаризму, а тому певна декларативність проявляється в усіх жанрах, вона розширює їхнє коло; Дмитро Павличко поступово звертається до класичних та до екзотичних видів строф.

Філософська розмисленість несподівано переростає в пейзаж, у пленер – це «Зимові краєвиди», де вже нема ідейного трибуна, який дошкуляв читачеві ядерним звертанням, тут обсервація: «*Повітря, неначе прозорий граніт, / слюда снігова ряхтить, наче манна...*» [3, с. 21].

З часом пейзажі Дмитра Павличка стають позначеними чіткістю, штрихованістю, збагачуються новими мотивами. Пейзаж переходить у жанр натурфілософської лірики, набуваючи онтологічних смислів, виписуючи панно духовного космосу, площину земного буття людини, зробивши його тлом усього світу.

Автор опоетизовує гуманістичну цілісність людини, а також суспільства, що вливається у весь світ у своєму триванні.

Поезія Дмитра Павличка ввійшла, насамперед, у вітчизняну та і світову культуру, набувши зрілості й духовно-інтелектуальної глибини. Культурно-історична тема складає цілий пласт, що є основою багатьох книг поета (найперше це ранній цикл «Вчителям і друзям», а також «Київські сонети», унікальна Франкіана «Задивлений у будущину») Художньо-філософський досвід найбільше виявлено в культурі думки поета, в її осмисленні непізаного. До прикладу, в сонеті «Бажання» (1972) із певної відносності знання постає його абсолютна цінність, що подібно до естетичних пошуків молодого Павла Тичини [3, с. 69]. Іншим прикладом можуть бути рубаї: *«Дай більше сміху, ніж плачу, / Не нарікай на тьму злостиво, / А краще засвіти свічу!»* [5, с. 389].

Ці рядки нагадують Довженкове висловлювання про обов'язок культури й мистецтва завжди нагадували людині, що життя велике випробування і благо. Спробуємо в цьому контексті розглянути любовну поезію Дмитра Павличка: у ній чимало народної моралі. У ранньому вірші «Коли ми йшли удвох з тобою...» конфліктний образ коханої, яка байдуже топче житні колоски, моментально втрачає свою первинну святість і привабливість. Це писання виходить за межі, позначені філософією драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки. Письменник апелює до загальнолюдських ідей до суспільної свідомості, але перетворює їх. До прикладу, в поемі «Князь», 1986 року написання, погляди анонімого автора «Слова про похід Ігоревім» враховані безпосередньо. А шостий сонет «Гранослова» містить антропоцентричний пафос «Мандрівки в молодість» Максима Рильського: *«Безсмертя виростає не з могили, / Воно встає з коліски до вікна – / В житті його велика таїна»* [5, с. 114]. Отже, поетичний світ Дмитра Павличка розбудовано не в вакуумі, а в заповненому людською

культурою часопросторі [1, с. 8], звідси й впливає його збагачення, а не збідніння, від збірки, від теми до теми.

Вірші Дмитра Павличка, присвячені Іванові Франкові, називають духовними артеріями, про що написав Андрій Малишко, висловившись, що Павличкові цикли віршів про Каменяра мають особисте забарвлення, автобіографічне карбування. І їхнє своєрідне звучання має печать творчого духу, який не можна назвати його Франковим напрямом [3, с. 4].

Отже, культура кожного народу усвідомлено стає не лише фундаментом новітніх генерацій, а індивідуальним базисом сприйняття світових особистостей, які не завжди зрозумілі поколінням. Праця велетнів конденсує вершини культури, пов'язує минуле й сучасне з майбутнім. Творчість геніїв письменник зав'язує у своєрідні вузли культурно-історичного світового досвіду, саме вони, на його думку, не дають урватися тисячолітньому зв'язку поколінь. Подібне практикували такі велетні, як: Михайло Ломоносов, Роман Роллан, Ярослав Івашкевич, Іван Франко. Після неокласика Максима Рильського подібні культурологічні функції нашої української літератури як європейської послідовно перебрав Дмитро Павличко, відкрито апелюючи до імен Івана Франка, як до взірця праці невтомленої, інтелектуальних подвигів не заради слави: *«Учителю, стою перед тобою, / Малий, вчарований до німоти»* [5, с. 127]. Ці рядки звучать як ювілейне вшанування та як захоплення видатним майстром. Автор аналізує далі так: *«Я добровільно став на це каміння люте, / Запалений твоїм натхненням назавжди»* [5, с. 127]. А потім завершально додає: *«В мені живе одна клітина / Вогню твого»* [5, с. 127].

Іван Франко як титан філософського слова постає у Павличкових віршах монументальним, задивленим у майбутнє, бо все, створене людством за весь період цивілізаційного розвитку наближає прийдешнє торжество краси і правди. Тому врешті Дмитро Павличко стверджує:

«Не виходить з ним його епоха, / Вона лише збирається прийти...» [5, с. 128].

У цьому прикладі промовисто проглядає орієнтація на суспільно-етичні ідеали, на діалектику пошуку, в якому нема після нігілізму і штучності, утопізму, музейності, які можна вишукати у творчості, скажімо, мистецькі досягнення автор перетворив у пізнання нового, у прометеївський пафос, у спартанський і в козацький культу, виплекав ідею гуманістичної самопожертви в ім'я поколінь майбутніх. Кадри воєнної доби, повоєнного лихоліття насичують монолог ліричного героя поеми «Вогнище» (1979): *«Я вогнищем відчув себе на полі, / Що спалює людські страждання й болі... / ...Прийдіть усі, і в попіл я оберну / Зневаги й рабства зашкарублу скверну!»* [5, с. 389].

Отже, автора веде до істини не слава як самоціль, а віра в українську людину. Екзамен життям на людяність – ось мистецьке кредо Дмитра Павличка: *«Від полігонів сивіють луки, / Кришиться неба синій азбест, – / Що тут робити? Вмерти з розпуки? /Hi! Navigare necesse est!»* [5, с. 131].

Як аналітик Дмитро Павличко стверджує: «Поезія – найдраматургічніший жанр, в кожному справжньому вірші – схована драма, зачасний конфлікт. І чим ширший фронт того конфлікту, тим значиміший твір» [9, с. 97]. Визначальна ознака поезики творів Дмитра Павличка – це діалектична суперечка суспільних ідей. Автор захоплюється її суттю: *«Я не взяв ні гроша. Тільки серце мені / Та опришківська ватра навек переплавилася. / Сповіщав я про бога, але в глибині / Свого духу – чекав на пришестья диявола»* [5, с. 348].

Подібні відкриття можна спостерігати в багатьох віршах Дмитра Павличка, вони складаються в мозаїчне, історично правдиве бачення світу й у переживання об'єктивної дійсності, висвітленої на зламах різноманітних діалектичних зламів, переходів, паралелей і заперечень.

Література

1. Жулинський М. Два крила несамовитого Павличка // Урядовий кур'єр. 1999. 28 вересня. С. 8.
2. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні : монографія. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.
3. Ільницький М. Дмитро Павличко : Нарис творчості. Київ : Дніпро, 1985. 100 с.
4. Моренець В. Дмитро Павличко // Історія української літератури ХХ століття. : У 2-х кн. Кн. 2. Ч. 2: 1960-1990-ті роки : навчальний посібник / За ред. В. Дончика. Київ : Либідь, 1995. С. 101.
5. Павличко Д. Твори : в 3 т. / Автор передмови В. Моренець. Київ : Дніпро, 1989. Т. 1. 501 с.

Майданюк Юлія – студентка 2 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія другої половини ХХ століття.

Леся Манько

Наук. керівник – к. філол. н., ст. викл. Зелененька І. А.

КОНЦЕНТРАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ПЕРЕЖИВАНЬ У ЛЮБОВНИХ ВІРШАХ ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Інтимна лірика Дмитра Павличка, власне любовна лірика, навіть еротична поезія зі збірки «Золоте ябко», насичена особливою чоловічою ширістю, вистражданістю любовних переживань і культурою почуттів, культурою відвертості, що підмітили класичні літературознавці й помічають у інших зрізах сучасні [2]. Тому нам цікаво поглибити наявні погляди. Привабливість такої поезії